

UniC, een nieuwe school in Utrecht-West, is een school voor 'eigenzinnig havo – vwo'. Deze school heeft de unieke kans gekregen (en gegrepen!) te starten met een nieuw onderwijsconcept, waar het leren van talen door middel van onderdompeling deel van uitmaakt. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging voor Leraren in Vreemde Talen, zaterdag 22 januari jongstleden, schetsten rector Dave Drossaert en twee lio-docenten Engels een beeld van dit 'nieuwe leren'. Janneke Geursen, vakdidactica moderne vreemde talen, en Anita Buurman, vakdidactica Frans, verwoordden hun reacties voor het *Levende Talen Magazine*. Christien van Gool, docent Engels, plaatst enkele kanttekeningen bij het 'boekloze' leren.

Dave Drossaert tijdens de Algemene Ledenvergadering. Foto: Frank Claessen.

UniC: het nieuwe leren

Alex Riemersma

UniC is in augustus 2004 van start gegaan met 75 leerlingen in de eerste klas. Op UniC staan de leerlingen, met al hun talenten en interesses, centraal. Zij worden actief betrokken bij het vormgeven van het leerproces en krijgen alle ruimte om zich te ontplooiën. Hiermee wordt onderwijs het faciliteren van het leren. De school heeft geen lokalen, maar grote en kleine werkruimtes. UniC heeft een duidelijke structuur: de leerlingen werken in kleine groepen op hun eigen niveau en in hun eigen tempo aan taken. Als een taak af is, wordt de leerling individueel of in kleine groep beoordeeld met behulp van een portfoliosysteem.

De eerste lichte UniC-leerlingen, de brugpiepers, stralen uiteraard van enthousiasme; de kunst is nu dat enthousiasme vast te houden en te benutten voor hun verdere ontwikkeling. De school hanteert daartoe de volgende uitgangspunten: Talentgericht, Samenhangend en efficiënt en Op de maatschappij gericht onderwijs, waarbij wordt gewerkt in goede leer- en werkruimtes. Het talentgericht leren en onderwijzen vereist een goede aansluiting op de basisschool, waarbij speciaal gelet wordt op

het bevorderen van de individuele leerwegen, kennis, vaardigheden en interesses van de leerling. Door het afschaffen van het klassikale lesgeven en het scheppen van een betekenisvolle leeromgeving wordt veel meer samenhang tussen de leergebieden bereikt, zodat de leerling gemakkelijker verbanden leert zien en hanteren.

De jaargroep van 75 leerlingen is ingedeeld in groepen van 15 leerlingen en mentor-maatjescirkels van vijf leerlingen. Van de acht docenten zijn er steeds vier bij een groep aanwezig als begeleiders van het leerproces. Er is geen sprake van lesuitval wegens ziekte van docenten. Het schooljaar is ingedeeld in blokken van acht weken. De leerlingen zijn 35 klokuren per week aanwezig, tien dagdelen van elk 3,5 uur (8.30 -12.00; 12.30 – 16.00 uur). De leerlingen moeten zelf één dagdeel per week invullen met eigen leerdoelen (dat kan letterlijk van alles zijn: van Latijn tot tennissen). Na acht weken moeten zij aan de andere leerlingen hun leerresultaten presenteren. Vorderingen in de leergebieden worden elke twee weken elektronisch bijgehouden in een portfolio, zodat de leerlingen zelf en de ouders snel kunnen zien wat er gedaan en geleerd is.

De vreemde talen worden aangeboden in blokken van 6 weken: 12 uren onderdompeling in de doeltaal met elke week een ander thema. Daarna volgt de toepassing in de leergebieden. Dit vergt heel wat taalrijkdom van de vakdocenten en van het niet-onderwijzend personeel, want ook van die mensen wordt verwacht dat zij gedurende de onderdompelingsweken alleen maar Engels, Duits of Frans spreken.

Reactie van Janneke Geursen, vakdidactica Moderne Vreemde Talen van het Onderwijscentrum VU Amsterdam

Veelbelovend

Door de talenten van leerlingen centraal te stellen, de samenhang tussen vakken te benadrukken en het klassikale lesgeven los te laten, zouden meer mogelijkheden ontstaan om aan de veranderende verwachtingen van leerlingen en ouders (en docenten?!) tegemoet te komen.

Het concept van UniC klinkt veelbelovend. Het aanbod voor de vreemde talen wordt vastgesteld op basis van de eindtermen en met behulp van het taalportfolio en het curriculum wordt vormgegeven in overleg met experts, zowel van binnen als buiten het team. Door het klassieke keurslijf van lessen los te laten en te denken in dagdelen, ontstaan grotere blokken waarbinnen leerlingen intensiever met de doeltaal bezig kunnen zijn.

Sterke punten – en vraagtekens

Wat ik sterk vind, is dat leerlingen tijdens de periode waarin ze Engels, Frans of Duits hebben totaal worden ondergedompeld in de taal en er in tussentijdse periodes niet geheel van verstoken blijven.

Er wordt niet alleen gebruik gemaakt van een 'onderhoudsprogramma'; de leerlingen gebruiken in die periode bij andere 'vakken' de taal door bijvoorbeeld een taak in het Engels uit te voeren of een gesprek over het thema te voeren. Hoewel ik een dergelijke integratie van vakken en vaardigheden van harte toejuich, ben ik wel benieuwd in hoeverre een leerling hier in de eerste jaren van de onderbouw toe in staat is. Beschikt deze leerling bijvoorbeeld al over het vereiste idioom? Dit betekent niet dat ik denk dat het onmogelijk is om ook in de tussentijdse periode aan de taal te blijven werken. Wat te denken van een databank van geluids- en tekstfragmenten op verschillende niveaus bij het thema dat op dat moment aan de orde is met taken die leerlingen zelfstandig kunnen uitvoeren?

Door leerlingen aan een taalportfolio te laten werken en intensief te begeleiden wordt het voor zowel begeleider als leerling eenvoudiger zicht te krijgen en te houden op de eigen kwaliteiten en kan adequater worden ingespeeld op wat de leerling nog moet leren. Ook

win je op deze manier tijd (er zijn geen proefwerkweken nodig) en de beoordeling zit niet vast op een beperkt aantal toetsmomenten.

Hoewel ik enthousiast ben over het concept en het graag wil blijven volgen, heb ik nog wel een paar vragen. Hoe zit het bijvoorbeeld met de kwaliteit van de input tijdens de onderdompelingsperiode? Uitgangspunt is dat alle medewerkers (inclusief de conciërge) tijdens de periode Engels of Frans of Duits spreken. Heel goed en enthousiasmerend, maar leren leerlingen zo goed Engels of Frans of Duits spreken? Er zijn immers maar een beperkt aantal vakdocenten en nog minder native speakers bij het programma betrokken. Onderzoek heeft uitgewezen dat blootstelling aan input alleen niet genoeg is; aandacht voor achterliggende taalregels helpt leerlingen nog sneller een taal verwerven.

Veel hangt daarnaast af van de gebruikte materialen die ik tijdens de presentatie niet heb gezien. Men lijkt bij de invulling sterk te leunen op de webquest-methodiek. Afgezien van het feit dat je je wel erg afhankelijk maakt van de techniek, vind ik het ook wat eenzijdig en vraag ik me af of het voor leerlingen wel goed is om de hele dag via de computer aangestuurd te worden om te communiceren. Ook ben ik benieuwd naar de samenhang in het programma. Is die louter thematisch of wordt ook een talige leerlijn helder?

Daarnaast staat of valt het concept, net als alle andere onderwijsconcepten overigens, met de kwaliteit van de begeleiding. Ben je in staat om leerlingen echt te geven wat ze nodig hebben? Weet een niet-vakdocent (op UniC wordt niet altijd met vakdocenten gewerkt) of een beginnende docent (hoe enthousiast ook) wat er achter de vragen van leerlingen schuilgaat en wat leerlingen nodig hebben om zich verder te ontwikkelen?

Tol van de leerling..

Tot slot een opmerking over de spil in het leerproces: de leerling. Leskrijgen op UniC lijkt me heerlijk, maar ook heel vermoeiend. Er wordt een grote mate van betrokkenheid en samenwerking verwacht. Het verbaasde me dan ook niet dat ouders gevraagd hadden om een 'spijbelstrippenkaart'. Doordat er geen lesuitval is en leerlingen lange dagen maken, kan het hen wel eens wat teveel worden.

Reactie van Anita Buurman, vakdidactica Frans van de lerarenopleiding Windesheim te Zwolle

Een aantrekkelijk toekomstbeeld?

Leerlingen leren bij UniC een taal door hem toe te passen. Zes weken lang spreken zij een taal ook wanneer ze bezig zijn met andere 'vakken'. Dat de doeltaal de hele week als voertaal gebruikt wordt, vind ik het grote pluspunt van deze methode en lijkt me voor de leerlingen ook erg motiverend.

Dat docenten die voor een groep staan, Engels gebruiken tegen de leerlingen lijkt me ook voor niet-talendocenten nog wel haalbaar. Voor Frans en voor Duits is dit, denk ik, een ander verhaal. Veel collega's zullen ook hulp nodig hebben van de 'taalexpert'. Is de doeltaal dan nog wel echt voertaal? Voor de leerlingen is het trouwens wel goed om te zien dat docenten ook nog steeds leren. Dat is in het huidige onderwijs minder zichtbaar. Een ander voordeel van deze methode vind ik dat leerlingen zien en ervaren waar ze een taal in andere vakgebieden (zoals natuur en maatschappij) zouden kunnen gebruiken.

Type leerling

Deze vorm van taalleren lijkt vooral geschikt te zijn voor havo en vwo-leerlingen. Maar door het doe-aspect (het

voortdurend spreken) is het misschien ook juist wel geschikt voor een vmbo-leerling. Wel denk ik dat de manier waarop UniC de personele kant van deze vorm van leren heeft ingericht (ieder blok andere docenten) voor een vmbo-leerling minder geschikt is.

Wat vraagt deze vorm van leren van een talentdocent?

Van de docent vraagt deze vorm van taalleren een coachende rol. Het taal-aanbod wordt minder vanuit de docent gestuurd en meer vanuit de leerling. De docent moet het leren van de leerlingen mogelijk maken. In het traditionele onderwijs biedt de leergang voor veel talentdocenten houvast in de lessen. Bij de methode van taalleren van UniC moet de docent echt loskomen van de boeken. Dat vraagt een omslag in het denken van de docent. Verder is de talentdocent in het onderwijsconcept zoals UniC dat uitdraagt, óók een begeleider wanneer de leerling met andere vakken bezig is. Dan is bijna alleen zijn begeleidende rol belangrijk - de vakkennis is op dat moment in ieder geval ondergeschikt aan de begeleidende rol.

Reactie van Christien van Gool, docent Engels en voormalig hoofdredacteur van LTM

Het papieren boek moet blijven

Het onderwijsconcept van UniC doet erg denken aan de manier waarop wordt

gewerkt bij Slash 21 in Lichtenvoorde (zie LTM (2004, nr.6). Talen worden geconcentreerd in 10 weken en met behulp van webquests moeten leerlingen zich de stof eigen maken. Dat betekent dat materiaal alleen van het scherm wordt gelezen. Een van de problemen waar docenten Engels tegenaan waren gelopen tijdens de eerste 10 weken Engels was dat leerlingen de teksten op het scherm niet of slecht lezen. De teksten die ze zich eigen moeten maken, lezen ze eigenlijk alleen maar vluchtig zoals je normaal doet als je van een scherm iets leest: je skimt en scant een tekst.

In NRC *Handelsblad* schreef Marita Mathijssen, hoogleraar Nederlandse letterkunde aan de UvA: 'Een publicatie die je leest vanaf een scherm glijdt even gemakkelijk uit je geheugen als de letters van het beeld wegglijden. Vraag mij naar een bepaalde mooie of belangwekkende passage uit een fascinerend boek, en ik zal weten of die op de linker- of de rechterpagina, aan het begin of aan het eind van de bladzijde, halverwege of vooraan in het boek stond. De materie benadrukt het belang. Het goede boek is een gedrukt boek.'

Dit zullen velen van ons herkennen. Het geheugen heeft veel meer houvast als iets op papier staat. Dit zal zeker gelden voor taalzwakke leerlingen (en die hebben we steeds meer) die gebaat zijn bij het steeds opnieuw zien van teksten en woorden.

Het gebruik maken van alleen com-

puters bij het leren lijkt heel vernieuwend maar de vraag is hoe functioneel het is. Veel van wat leerlingen doen met de computer zou even goed kunnen als ze met zijn tweeën lezen uit een boek. Natuurlijk kun je bij digitaal materiaal veel meer links inbouwen en leerlingen doorklikmogelijkheden bieden. Maar de ervaring leert dat leerlingen daar niet altijd gebruik van maken.

Het rigoureuus afschaffen van alle boeken is geen goede zaak: je zou een schifting aan moeten brengen. Teksten waarvan je vindt dat leerlingen ze echt goed tot zich moeten nemen, zou je op papier kunnen aanbieden: de inleidende teksten, dialogen enzovoort. De oefeningen en de verdere verwerking van de basisteksten kunnen heel goed digitaal worden aangeboden. Ook het beluisteren van teksten is een belangrijk aspect dat bij zelfstandig werken niet over het hoofd moet worden gezien en dat kan ook prima met de computer.

Wat voor lezen geldt, gaat ook op voor schrijven: als leerlingen alleen nog maar met het toetsenbord werken, kunnen ze dan nog wel schrijven met een pen na verloop van tijd? Verliezen ze niet de fijne motoriek die daarvoor nodig is en hoe erg is dat? Zou daar al onderzoek naar zijn gedaan?

Alleen maar werken met de computer levert vluchtige kennis op die snel vervliegt. Dan klopt de term 'nieuw leren': je moet steeds (op)nieuw leren. ■

naast) tot en met het gebruik van de verleden tijden met tekeningen wordt de uitleg van een (abstract) grammaticaal onderwerp duidelijker dan wanneer er alleen een geschreven uitleg wordt gegeven. *Mosaico* nr.14 bevat nog meer lezenswaardigs. Vraag dit altijd leerzame blad aan bij de *Embajada de España (Consejería de Educación)*. Asesoría Técnica: <asesoria-belgica.be@correo.mec.es>. MJM ■

F I L M / D V D

ENGELS / DUI TS

KLASSIEKERS

Monthy Python's And now for something completely different (A film, 2004), Ian Macnaughton, (Engeland), dvd, Columbia/TriStar, 85 minuten.

Die Blechtrommel (A film, 2004), Volker Schlöndorff (Duitsland), dvd, 135 minuten.

Around the world in 80 days (2004), Frank Coraci (Verenigde Staten), dvd, Universal, 115 minuten.

Monthy Python producties waren al enige tijd verkrijgbaar op dvd, maar er is nu ook weer een compilatie van de originele serie op de markt. Met klassiekers als *The Dead Parrot Sketch*, *The Lumberjack Song* en nog veel meer bekende sketches. Natuurlijk kan niet iedere bekende scène op deze dvd staan (tot mijn teleurstelling is *The Ministry of Silly Walks* niet opgenomen) maar de selectie is toch zeker representatief en heel goed te gebruiken. Het is een eenvoudige dvd met als enige extra's een hoofdstukindeling en een aan/uit mogelijkheid voor de ondertiteling. Jammer genoeg is er geen Engelstalige ondertiteling mogelijk, maar aan de andere kant leent de humor van de serie zich waarschijnlijk toch het beste voor bovenbouwleerlingen. In de wereld van Monthy Python is alles omgekeerd: woeste oma's maken de stadscentra onveilig, stoere houthakkers blijken eigenlijk travestieten te zijn en een huwelijkstherapeut doet er alles aan om het huwelijk van zijn cliënten nog verder in gevaar te brengen. *And now for something completely different* is een heel leuke titel, waaraan zowel docent als leerling veel plezier kan beleven.

Een echt goede film zal niet snel dateren. Een goed voorbeeld hiervan is de klassieker *Die Blechtrommel* van regisseur Volker Schlöndorff uit 1979, die onlangs voor het eerst op dvd is uitgebracht. Het vertelt het verhaal van de kleine Oskar Matzerath die uit onvrede met de wereld besluit niet verder te groeien. Oskar ziet de wereld om zich heen veranderen door de opkomst van het Nationaal Socialisme en is van dichtbij getuige van het begin van de Tweede Wereldoorlog. Gevangen in het lichaam van een kind laat Oskar zijn ongenoegen blijken door op zijn blikken trommel te slaan en zo hard te gillen dat glazen en ruiten spontaan breken. Als ook nog eens zijn moeder en vermoedelijke vader overlijden trekt hij met een groep dwergen langs de Duitse regimenten om op te treden. Tot overmaat van ramp komt daar ook zijn minnares nog om het leven. Toch is *Die Blechtrommel* zeker niet alleen een trieste film, want de film kent veel humoristische momenten. Het is een zeer knap gemaakte, aangrijpende film die zeker geschikt is voor leerlingen uit de bovenbouw. De film is in het Duits en kan in het Nederlands of Frans ondertiteld worden.

Around the world in 80 days, gebaseerd op het boek van Jules Verne, is een film die zeker geschikt is voor de onderbouwklassen. Aangezien er ook vereenvoudigde boekversies zijn, is het heel goed mogelijk om de film samen met het boek te gebruiken, waarbij wel rekening moet worden gehouden met een aantal verschillen tussen de film en het boek. Het verhaal is waarschijnlijk wel bekend. Phileas Fogg, een wat excentrieke Engelse uitvinder, sluit een weddenschap af dat hij in 80 dagen de wereld rond kan trekken. Daarbij wordt hij vergezeld door zijn butler Passepartout (gespeeld door Jackie Chan) en de charmante Monique La Roche (Cecile de France). Het is een leuke film, die zich afspeelt op veel locaties, zoals Turkije, India, China en Amerika. Het feit dat Jackie Chan meespeelt in deze film maakt hem onmiddellijk een stuk interessanter voor veel leerlingen. De film bevat een aantal extra documentaires die echter niet al te interessant zijn voor het onderwijs. De film is in het Engels en heeft een optionele Nederlandse ondertiteling.

Gerard Koster ■

S I G N A L E M E N T

SPAANS

Mosaico nr. 14 - december 2004

Español coloquial. Antonio Briz van de Universiteit van Valencia publiceerde veel over de Spaanse omgangstaal. Hij vertelt in *Mosaico* nr.14 in het kort wat belangrijk is bij het onderwijzen hiervan. Hij vindt dat we moeten overgaan van standaard-taalonderwijs naar het leren van een taal